

Κλασική εποχή (480 π.Χ. – 323 π.Χ.)

Πηγές

Οι πληροφορίες μας για τον 5ο αιώνα π.Χ. προέρχονται κυρίως από το Θουκυδίδη και τον Αριστοτέλη. Επίσης οι κωμωδίες του Αριστοφάνη, επειδή γράφτηκαν όταν γινόταν ο Πελοποννησιακός Πόλεμος αναφέρονται σε γεγονότα της εποχής και δίνουν σημαντικά στοιχεία στους ιστορικούς. Ακόμη, πληροφορίες μάς δίνει και ο Πλούταρχος, που όμως έζησε πολύ αργότερα.

Σημαντικές πληροφορίες μάς δίνουν οι επιγραφές, δηλαδή ό,τι γράφτηκε από τους ανθρώπους εκείνη την εποχή σε υλικά που αντέχουν στο χρόνο. Τέτοια είναι η πέτρα και ο χαλκός. Με αυτό τον τρόπο γνωρίζουμε πολλές λεπτομέρειες από τη δημόσια κυρίως ζωή.

Οι σημαντικότερες είναι οι αποφάσεις της Εκκλησίας του Δήμου για την εσωτερική και την εξωτερική πολιτική και οι συνθήκες ανάμεσα στα διάφορα κράτη.

Κλασική εποχή: Η περίοδος από το τέλος των περσικών πολέμων έως και το θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου. Η εποχή κορύφωσης του ελληνικού πολιτισμού.

α) υπεροχή των επιτευγμάτων της εποχής και όσων συνέβαλαν σ' αυτά.

β) πνευματική επιβολή του ελληνικού πολιτισμού

γ) εποχή δημιουργίας και εξάπλωσης ιδεών και αξιών οι οποίες επιβίωσαν ακμαίες και στις μεταγενέστερες εποχές τις οποίες επηρέασαν τα μέγιστα.

δ) Διαμόρφωση των αξιών εκείνων που θεμελίωσαν τον δυτικό πολιτισμό.

Κινητήριοις δύναμη των Ελλήνων: Το νικηφόρο αποτέλεσμα των περσικών πολέμων ήταν καθοριστικό για την ιστορική πορεία των Ελλήνων.

Η αυτοπεποίθηση, η αίσθηση της αυτάρκειας αλλά και της υπεροχής απέναντι στους «βαρβάρους» και πάνω απ' όλα η ψυχική ευφορία του νικητή που θέλει να αποκαταστήσει τις καταστροφές ήταν κίνητρα που δημιούργησαν τα επιτεύγματα στην πολιτική, στα γράμματα και τις τέχνες της κλασικής εποχής.

Ο Ισοκράτης προτρέπει το Φίλιππο να ενώσει τις ελληνικές πόλεις

Σε βεβαιώνω ότι χρειάζεται χωρίς να αδιαφορήσεις καθόλου για τα προσωπικά σου συμφέροντα, να προσπαθήσεις να συμφιλιώσεις το Αργος, την πόλη των Λακεδαιμονίων, τη Θήβα και τη δική μας πόλη (την Αθήνα). Αν κατορθώσεις να συμφιλιώσεις αυτές τις πόλεις, θα καταφέρεις πολύ εύκολα να συμφιλιώσεις και τις υπόλοιπες. Γιατί όλες οι άλλες πόλεις εξαρτώνται και καταφεύγουν, όταν βρίσκονται σε κίνδυνο, σε κάποια από τις προαναφερθείσες (τέσσερις μεγάλες) πόλεις, από τις οποίες λαμβάνουν βοήθεια.

Αν λοιπόν καταφέρεις να πείσεις μόνον τέσσερις πόλεις να φανούν λογικές, θα απαλλάξεις και τις υπόλοιπες από πολλά δεινά.

Ισοκράτης, Φίλιππος, 30-31 μετ.
Σωκ. Παπαϊωάννου, εκδ. Κάκτος.

Φάσεις

5^{ος} αιώνας (Ο χρυσός αιώνας του Περικλή)

- Η Αθήνα εξελίσσεται σε ηγεμονική δύναμη Αντιζηλία με τη Σπάρτη
- Πελοποννησιακός Πόλεμος (431 π.Χ -404π.Χ).
- α^ο μισό του 4^{ου} αιώνα: Εκμετάλλευση από τους Πέρσες των αντιζηλιών μεταξύ των ελληνικών πόλεων κρατών
- β^ο μισό του 4^{ου} αιώνα: Συνένωση των Ελλήνων από τον **Φίλιππο Β'** και κατάλυση της Περσικής αυτοκρατορίας από τον

Ο Θουκυδίδης, στο πρώτο βιβλίο της ιστορίας του Πελοποννησιακού Πολέμου, δίνει μια περίληψη για τα 50 χρόνια που χωρίζουν τον Πελοποννησιακό Πόλεμο από τους Περσικούς Πολέμους. Μας εξηγεί ο ίδιος γιατί το έκανε.

Αναφέρω, σαν παρένθεση στην διήγησή μου, τα γεγονότα αυτά, επειδή όλοι όσοι έγραψαν πριν από μένα παράλειψαν την περίοδο αυτή για ν' ασχοληθούν ή με τα πριν από τα μηδικά ή με τα μηδικά. Ένας μόνο, ο Ελλάνικος, στην Αττική ιστορία του, μνημονεύει πολύ σύντομα τα γεγονότα, αναφέροντας λίγα πράγματα και με ανακρίβειες στην χρονολογία. Μια τέτοια παρένθεση, άλλωστε, θα εξηγήσει πώς οι Αθηναίοι δημιούργησαν την ηγεμονία τους.

Θουκυδίδης, Ιστορία Α Μετάφραση: Αγγελος Βλάχος

Συμμαχία της Δήλου- Αθηναϊκή Συμμαχία 478/7 π. Χ

Συμμαχία των ελληνικών πόλεων εναντίον των Περσών: Ονομάστηκε έτσι από τους σύγχρονους ιστορικούς, επειδή, στην αρχή τουλάχιστον, το κοινό ταμείο βρισκόταν στο νησί της Δήλου και εκεί γίνονταν οι συνελεύσεις της Συμμαχίας

- Η πρωτοκαθεδρία στη Αθήνα.
- Η Σπάρτη αποσύρεται ηθελημένα.
- Φόρος: Πλοία ή χρήματα
- Η Αθήνα μετατρέπει την Συμμαχία σε Ηγεμονία.
- Οι σύμμαχοι και οι Σπαρτιάτες βλέπουν με επιφύλαξη τις ενέργειες των Αθηναίων.



Η ίδρυση της συμμαχίας της Δήλου

Οι Αθηναίοι ανέλαβαν, έτσι, την αρχηγία με τη θέληση των συμμάχων εξαιτίας της έχθρας τους εναντίον του Πανσανία. Όρισαν ποιοι από τους συμμάχους έπρεπε να συνεισφέρουν χρήματα και ποιοι να προμηθεύσουν καράβια για την αντιμετώπιση των βαρβάρων. Σκοπός, έλεγαν, ήταν να λεηλατήσουν τις κτήσεις του Βασιλέως, αντίποινα για όσα είχαν πάθει. Για πρώτη φορά, τότε, οι Αθηναίοι διόρισαν Ελληνοταμίες που πήγαιναν και εισέπρατταν τον φόρο. Έτσι ονομάστηκε τότε, η εισφορά. Το ύψος του πρώτου φόρου που ορίστηκε ήταν τετρακόσια εξήντα τάλαντα, ταμείο ήταν η Δήλος και οι συνελεύσεις της συμμαχίας γίνονταν στο Ναό.

Θουκυδίδης, Α. 96 μετ. Αγγ. Βλάχου

Η Δηλιακή Συμμαχία: Μία πλήρης και μόνιμη συμμαχία

Η Αθηναίων Πολιτεία θεωρεί τη Δηλιακή Συμμαχία ως μία πλήρως επιθετική και αμυντική συμμαχία.

Ο Αριστείδης ήταν εκείνος που αντιλήφθηκε ότι οι Λακεδαιμόνιοι είχαν αποκτήσει κακή φήμη εξαιτίας του Πανσανία και πρόέτρεψε τους Ίωνες να αποχωρήσουν από τη συμμαχία των Σπαρτιατών. Γι' αυτόν τον λόγο, αυτός ήταν που υπολόγισε πρώτος το ποσό της φορολογίας για τις πόλεις, την τρίτη χρονιά μετά τη ναυμαχία της Σαλαμίνας, όταν ήταν άρχοντας ο Τιμοσθένης [478/7], και όρκισε τους Ίωνες να έχουν τους ίδιους εχθρούς και φίλους, πράγματα τα οποία επιβεβαίωσαν με τη βύθιση στη θάλασσα μιας συμπαγούς μάζας σιδήρου [υπονοώντας ότι η συμμαχία θα διαρκέσει μέχρι ότου βγει η συμπαγής μάζα σιδήρου στην επιφάνεια της θάλασσας, δηλαδή για πάντα].

([Αριστοτέλης], Αθηναίων Πολιτεία, 23.iv-v)

Η Δηλιακή Συμμαχία: Η Αθήνα επιβάλλει το νόμισμα, τα μέτρα και τα σταθμά της

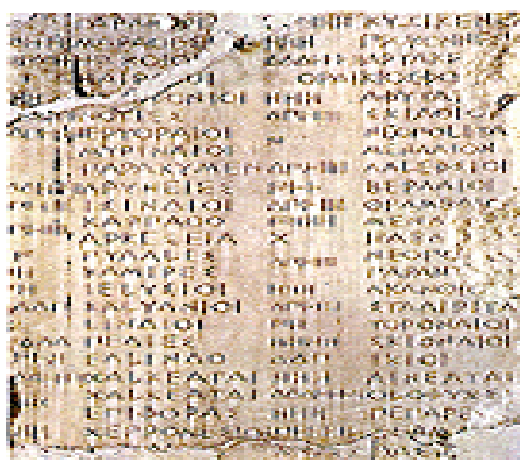
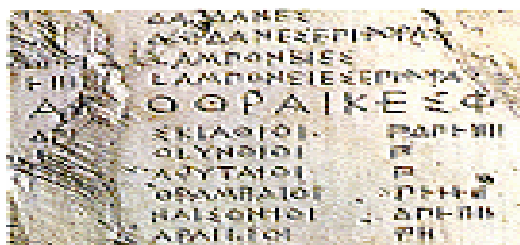
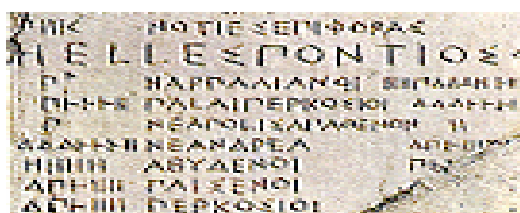
Ο γραμματέας της [αθηναϊκής] βουλής να προσθέσει από δω και μπρος τα παρακάτω στον βουλευτικό όρκο: αν κάποιος κόβει ασημένιο νόμισμα στις πόλεις και δεν χρησιμοποιεί το νόμισμα, τα μέτρα και τα σταθμά της Αθήνας, αλλά αντίθετα χρησιμοποιεί ξένο νόμισμα όπως και ξένα μέτρα και σταθμά, θα τον τιμωρήσω με ποινή, σύμφωνα προς το προηγούμενο ψήφισμα που προτάθηκε από τον Κλέαρχο.

(Meiggs and Lewis, *Greek Historical Inscriptions*, 45, τμήμα 12)

P.J. Rhodes, *Οι ελληνικές πόλεις – κράτη, Μια συλλογή πηγών (μτφρ. - επιμ. Ι.Κ. Ευδόπουλος), Αθήνα 2011*, 338-341

Τι πληροφορίες αντλείτε από τις πηγές για την ίδρυση της Συμμαχίας της Δήλου; Διακρίνετε στοιχεία επιβολής των Αθηναίων έναντι των άλλων συμμάχων;

ΙΣΤΟΡΙΑ Α ΛΥΚΕΙΟΥ



Κίμων: Αθηναίος στρατηγός, υπέρμαχος της συνεργασίας με τους Σπαρτιάτες. Νίκη επί των Περσών στον Ευρυμέδοντα (467 π.Χ.). Όταν κατέρρευσε η φιλολακωνική πολιτική στην Αθήνα εξοστρακίστηκε.

Εφιάλτης: Ηγέτης των δημοκρατικών. Στα χρόνια του οι δημοκρατικοί υπερίσχυσαν και κατάφερε να εξοστρακίσει τον Κίμωνα. Δολοφονήθηκε από την ηγεσία των δημοκρατικών.

Η Αθήνα μετατρέπει την συμμαχία σε ηγεμονία, πράγμα που γίνεται ξεκάθαρο με την μεταφορά του ταμείου της Συμμαχίας στην Αθήνα από τη Δήλο (454 π.Χ.) και με τις συνεχείς επεμβάσεις ενάντια σε μέλη της Συμμαχίας.

Επιστροφή του Κίμωνα (451π.Χ.)- Ανακωχή με τους Σπαρτιάτες-επίθεση εναντίον Περσών.

Μέρος από τους φορολογικούς καταλόγους των μελών της Συμμαχίας της Δήλου (454-409 π.Χ.). Ανάμεσα στα άλλα διαβάζουμε: «ελλησπόντιος φόρος», «φόρος από Θράκης». Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Υπογραφή συνθήκης ειρήνης με τους Πέρσες (**Καλλίειος ειρήνη**) που τους εξαναγκάζει να αποδεχτούν την αυτονομία των ελληνικών πόλεων της Μικράς Ασίας.

Κυρίαρχος της κατάστασης ο Περικλής. Υπογραφή με τους Σπαρτιάτες των **τριακοντούτων σπονδών** (445 π.Χ)

Η εποχή του Περικλή

Η Αθήνα κυρίαρχη, στο απώτατο σημείο της ακμής της υπό την ηγεσία του Περικλή .

Περικλής: Οξυδερκής πολιτικός, πιστός στο δημοκρατικό πολίτευμα, με οργανωτικές ικανότητες. Μη δημαγωγός και λαϊκιστής.

Ο Περικλής ενίσχυσε το δημοκρατικό πολίτευμα -**θεωρικά.**

Απόπειρα εμπορικής επέκτασης στην Ιταλία- Ίδρυση των Θουρίων-συμμαχία με πόλεις της Μεγάλης Ελλάδας.

Ο Πειραιάς ανοικοδομείται πάνω σε σχέδια του Ιπποδάμου και εξελίσσεται στο μεγαλύτερο λιμάνι της εποχής.

Έσοδα: Εκμετάλλευση μεταλλείων, φορολογία συμμαχικές εισφορές, έκτακτες εισφορές.

Μετοίκιον: Φόρος που πλήρωναν στο αθηναϊκό κράτος οι μόνιμα εγκατεστημένοι στην Αθήνα πολίτες άλλων πόλεων κρατών.

Λειτουργίες: Έμμεσος τιμητικός φόρος. Οι πλούσιοι πολίτες αναλάμβαναν τα έξοδα κάποιων εκδηλώσεων ή δραστηριοτήτων.

- **Τριηραρχία** (τα έξοδα εξοπλισμού μιας τριήρους και η πληρωμή του μισθού των πληρωμάτων της)
- **Γυμνασιαρχία** (τα έξοδα διεξαγωγής της λαμπαδηδρομίας στα Παναθήναια)
- **Χορηγία** (τα έξοδα μιας παράστασης σε δραματικούς αγώνες)
- **Εστίαση** (τα έξοδα της παράθεσης δείπνου στους φτωχούς πολίτες μιας φυλής).
- **Αρχιθεωρία** (τα έξοδα μιας επίσημης αποστολής της πόλης σε πανελλήνιες εκδηλώσεις)

Πελοποννησιακός Πόλεμος (431 π.Χ. – 404 π.Χ.)

Αντίπαλοι: Πελοποννησιακή Συμμαχία Vs Αθηναϊκή Συμμαχία

- Αίτια:**
- 1) Οι ανταγωνισμοί και τα αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα των μελών των Συμμαχιών.
 - 2) Οι τάσεις ηγεμονισμού της Αθήνας οι οποίες φόβιζαν την Σπάρτη.
 - 3) Η φυλετική τους διαφορά (Ίωνες Vs Δωριείς)
 - 4) Η διαφορά των πολιτευμάτων (δημοκρατικό Vs ολιγαρχικό)

Φάσεις του πολέμου:

- α) Αρχιδάμειος ή Δεκαετής πόλεμος(431– 421 π.Χ.)
- β) Σικελική εκστρατεία (415 π.Χ. -413 π.Χ.)
- γ) Δεκελειακός ή Ιωνικός πόλεμος (413. -404 π.Χ.)

Συνέπειες:

- 1) Ήττα των Αθηναίων και απώλεια της ηγεμονίας τους.
- 2) Μεγάλες καταστροφές σε πολλές πόλεις του ελλαδικού χώρου.
- 3) Εγκαθίδρυση της Σπαρτιατικής Ηγεμονίας.
- 4) Κρίση του θεσμού της πόλης-κράτους.
- 5) εξαχρείωση των ανθρώπων και εξαθλίωση της ανθρώπινης ζωής.
- 6) ευκαιρία για τους Πέρσες να αναμιχθούν στα εσωτερικά των Ελλήνων εκμεταλλευόμενοι τις αντιζηλίες τους

Ιστορικοί του πολέμου: Θουκυδίδης και Ξενοφώντας.

ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

- Πώς επηρέασαν την ψυχολογία των Ελλήνων της κλασικής εποχής οι νίκες τους επί των Περσών;
- Με ποιο τρόπο οι Πέρσες υποδαυλίζουν τον ανταγωνισμό των ελληνικών πόλεων και ποιος τελικά ενώνει τους Έλληνες;
- Αθηναϊκή συμμαχία : πότε, έδρα, όροι, πώς εξελίσσεται η Αθηναϊκή συμμαχία;
- Η επιστροφή του Κίμωνα και η Καλλίειος ή Κιμώνιος ειρήνη.
- Ποια η άποψη του Θουκυδίδη σχετικά με τον τρόπο που ασκούσε την εξουσία ο Περικλής;
- Το δημοκρατικό πολίτευμα ενισχύεται με τις οικονομικές παροχές του Περικλή. Ποιες είναι αυτές οι παροχές;
- Από πού προέρχονται τα έσοδα του αθηναϊκού κράτους
- Ποιο είναι το φορολογικό σύστημα την εποχή του Περικλή και τι είναι ο θεσμός της λειτουργίας;
- Σε ποιους παράγοντες έχει τις ρίζες της η αντιπαράθεση μεταξύ Αθηναίων – Σπαρτιατών;
- Ποιες είναι οι φάσεις του Πελοποννησιακού πολέμου και ποιες ήταν οι επιπτώσεις του στις πόλεις και τους ανθρώπους;